

In memoriam ION H. CIUBOTARU**MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE**

Cu o zi înainte de 8 decembrie, anul abia încheiat, Profesorul Ion H. Ciubotaru, membru de onoare al Academiei Române, m-a întrebat telefonic dacă a doua zi, la ora 10,00, mă poate afla la cabinetul meu de la Facultate pentru a-mi oferi recentul volum *Scoarțe, Covoare, Drăgare Patrimoniul Muzeul Etnografic al Moldovei*, scris împreună cu soția sa, Silvia Ciubotaru. La ora stabilită, impresionantul volum mi l-a adus un colaborator al Domniei sale, Domnul Focșa, cu scuze că profesorul nu se simte foarte bine. Cum era și firesc, i-am telefonat mulțumindu-i pentru onoarea ce mi-a procurat-o și spre a-i ura însănătoșire grabnică, prilej cu care m-a invitat la lansarea volumului vineri, 19 decembrie, ora 12, la Muzeul Etnografic al Moldovei, stabilită de comun acord cu Victor Munteanu, șeful Muzeului. În convorbirea purtată cu două zile înainte de eveniment mi-a spus, cu voce scăzută, că amână lansarea pentru o altă dată. Ne-am luat rămas bun, cu aceleași urări de însănătoșire grabnică.

Miercuri, 7 ianuarie 2026, de ziua Sf. Ioan Botezătorul într-un dialog cu Victor Spinei, președintele Secției de Istorie a Academiei Române, admirând volumul amintit aflat pe masa mea de lucru, Domnia Sa îmi mărturisea contribuția științifică de excepție a Profesorului Ion H. Ciubotaru și că unele studii despre riturile funerare le-a utilizat în propriile cercetări științifice. După acest moment a urmat întâlnirea tradițională, anuală, cu colegii din facultate unde am aflat, **cu stupoare**, că Profesorul I. H. Ciubotaru fusese înmormântat la 3 ianuarie.

De Profesorul evocat aici mă leagă amintiri de peste șase decenii. Dumnealui intrase la Facultatea de Filologie cu un an înaintea mea, în 1961, după ce satisfăcuse stagiul militar. Pe atunci, stagiul militar depășea chiar și doi ani, în funcție de „arma” la care erai încorporat. „Arma”, un fel de a zice, deoarece, după scurta perioadă de instrucție, puteai fi repartizat la construcții de căi ferate sau alte asemenea „arme”.

Prin 1964, la nivel de Centru universitar Iași, pe lângă Casa de Cultură a Studenților, în vacanțele de vară se constituia o echipă de cercetări interdisciplinare, pe teren, cu 10-12 studenți, pentru cele mai diferite domenii: etnografie, lingvistică, istorie, etc. Așa se face că, la recomandarea Decanilor de Facultăți ne întruneam studenți de la Filologie, Istorie, Conservatorul de Muzică, chiar și Geografie. Pe întreaga durată de două săptămâni a deplasării în Moldova de Nord, de regulă în Bucovina, actualul județ Suceava, echipa era subvenționată integral (deplasare, cazare, hrană, etc.) de UASCR (Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România), organizație de masă care cuprindea pe toți studenții. Vacanță de vacanță, studenții erau coordonați de unul, doi profesori, de la Facultatea de Filologie: profesorul Vasile Adăscăliței, nelipsit în toți cei trei ani la care am fost prezent împreună cu Ion H. Ciubotaru și, odată, profesorul Ștefan Giosu. Pe teren, echipa se împrăștia zilnic: folcloriștii și dialectologii – Ion H. Ciubotaru, Lucia Cireș, Rodica Șuiu, Algeria Simota, Maria Iftinuț, apoi, într-un an și Aurel Brumă – o luau în zonele de interes major pentru ei; studenții de la istorie – Ion I. Solcanu și Corneliu Tătulea – preocupați de perigheze arheologice și monumente istorice, căutau localitățile unde existau semnalări de asemenea vestigii sau la celebrele biserici cu picturi exterioare.

O fotografie din 1966 surprinde pe membrii echipei într-un moment de odihnă, la umbra unui gard, din vecinătatea bisericii ctitorită de Luca Arbure. Dacă îmi aduc bine aminte eram în așteptarea unei curse RATA (Regia Autonomă de Transport ?) care să ne ducă la Rădăuți, unde aveam cazarea la internatul Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi”. Aparatul de fotografiat „Smena” a surprins, la extrema dreaptă, în ordine, pe Lucia Cireș, profesorul V. Adăscăliței, iar al treilea pe studentul – absolvent **Ion H. Ciubotaru**; a patra, Algeria Simota, apoi, culcat, Aurel Brumă, Rodica Șuiu și, ultima Maria Iftinuț, cu toții studenți la Filologie. De la Istorie erau prezenți Corneliu Tătulea, care sprijină tulpina copacului, și autorul acestei evocări (al doilea din stânga).

Astăzi, la peste șase decenii de la amintitele cercetări interdisciplinare pe teren pot afirma fără teama de a greși, dar bănuind, probabil, de a fi nostalgic că inițiativa și investiția făcută atunci de decidenții Asociației Studenților din Centrul Universitar Iași (Președinte era asistentul Paul Savu de la Institutul Agronomic, devenit ilustru profesor), nu a fost zădarnică. Mulți dintre membrii acelor peregrinări au urmat o carieră rodnică în cercetare, **de excepție** în cazul lui Ion H. Ciubotaru, și remarcabile pentru Lucia Cireș (în cadrul aceluiași sector de Etnologie și Folclor), Algeria Simota și Rodica Șuiu (ca poetă, a semnat cu pseudonimul **Aura Mușat**) cercetătoare la sectorul de istorie literară din același Institut de Filologie „A. Philippide” al Academiei Române din Iași; Aurel Brumă, consacrat în cultura națională ca poet, prozator, publicist și realizator radio-tv autorul, între zecile de volume, și a mărturiei recunoștinței pentru întemeietorul școlii de folclor din Moldova, prin volumul *Lutul și bronzul Reverință Prof.univ. Vasile Adăscăliței*.

Mentorul inițial al etnologului Ion H. Ciubotaru a fost profesorul Vasile Adăscăliței, ale cărui cercetări de folclor pe teren, singur sau în echipă cu studenții constituie Arhiva Seminarului de Folclor de la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, cu peste 40.000 de dosare cu note manuscrise ale anchetelor indirecte (Lucian-Valeriu Lefter, *Fonoteca Arhivei de Folclor „Vasile Adăscăliței” – un tezaur al Cântecelor de demult*, în „Revista Bibliotecii Academiei Române”, anul 8, nr. 16, iulie-decembrie 2023, p. 115-129).

În toți anii studenției Ion H. Ciubotaru l-a însoțit pe profesorul Vasile Adăscăliței în cercetările folcloristice de teren. Tot din timpul studenției s-a apropiat, cu timiditate, de marele savant Petre Caraman – *poliglot și lingvist de primă mărime, cunoscător profund al culturii tradiționale din Orientul și Sud-Estul Europei și comparatist neîntrecut*, cum îl caracteriza succint discipolul său în monumentală monografie pe care i-a închinat-o (Ion H. Ciubotaru, *Petru Caraman Destinul Cărturarului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2008, 657 p.).

În concepția lui Petre Caraman, folclorul, ouăle încondeiate, ceramica pictată, arhitectura tradițională etc. erau părți ale unui tot, *cultura populară*, orientare urmată și de Ion H. Ciubotaru. În modesta noastră opinie, dovada cea mai elocventă a acestei concepții din lucrările lui Ion H. Ciubotaru este trilogia *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*. **Primul volum**, apărut în 1998, tratează despre arhitectura tradițională, textilele de interior și portul popular de sărbătoare; **al doilea**, vedea lumina tiparului în 2002, și a fost lansat în Biblioteca Academiei Române la 8 noiembrie, fiind dedicat obiceiurilor familiale și calendaristice, iar cel de **al treilea**, apărut în 2005, corolarul amplei cercetări, analizează pe parcursul celor 650 pagini spiritualitatea populară a catolicilor din Moldova: obiceiurile tradiționale, literatura populară și folclorul muzical. Autorul, beneficiind uneori și de sprijinul logistic al Episcopiei Romano-catolice din Iași, **grație I.P.S. Gherghel**, a cules materialul documentar din peste 200 localități, a armonizat cercetările de folcloristică, etnografie și etnologie, demonstrând apartenența catolicilor din Moldova la poporul român.

Excelentul studiu de antropologie culturală, ca o recunoaștere europeană a valorii științifice a fost încununat cu *Premio Internazionale di Studi Demoetnoantropologiei „Giuseppe Pitré-Salvatore Salomone Marino”*, Palermo (2006).

Ion H. Ciubotaru a rămas profund recunoscător mentorului său. Pentru monografia amintită, discipolul a consultat miile de pagini dactilografiate rămase de la Petre Caraman, a parcurs și selectat informațiile prețioase din vastă corespondență pe care acesta a întreținut-o cu personalitățile științifice ale vremii, a cercetat zeci de dosare din Arhivele Naționale și ale fostei Securități etc. reușind să realizeze portretul inconfundabil, de mare respirație științifică și demnitate a savantului. Ostracizat de regimul autoritar instalat în România de U.R.S.S., epurat de la catedra universitară, Petru Caraman a refuzat orice compromis cu regimul condus de Gh. Gheorghiu-Dej și de Nicolae Ceaușescu. Ion H. Ciubotaru relatează în volumul monografic că, prin 1964, după *Declarația din aprilie*, când în fruntea Regiunii Iași se afla Virgil Cazacu, consătean cu savantul (comuna Vârlezi, astăzi jud. Galați) spre „reabilitare” i s-a oferit postul de *profesor consultat*, cu salariu integral dar fără a avea dreptul de a preda la catedră, savantul, ofensat pe drept cuvânt, a refuzat o asemenea ofertă, în condițiile în care trăia dintr-o modestă pensie de 1200 lei / lună ! Personal am fost martor în aula Universității la un moment care a stupefiat auditoriul. Când autoritățile județene ale P.C.R. (cred că Miu Dobrescu, în persoană, prim-secretar) i-au oferit medalia jubiliară *A XXV-a aniversare a eliberării patriei* din sală s-a ridicat o persoană, cu o bogată podoabă capilară complet albă, pe care o știam de la Biblioteca universitară de unde împrumuta cărți,

într-un coș de papură, s-a adresat prezidiului că el, considerat ani de-a rândul „un înrăit dușman al poporului” nu o poate accepta !

Durerea cea mai mare a profesorului Caraman a fost imposibilitatea de a-și publica lucrările. Securitatea era omniprezentă. Insistența sa pentru apariția volumului *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei*, amânată ani la rând de Editura Minerva până când, în 1972, i s-a cerut să renunțe la un capitol, fapt neacceptat de Petre Caraman, este un exemplu. Profund dezamăgit, dar și cu o premoniție de invidiat, avea să consemneze pe manșeta unui manuscris că *Eu nu mai scriu să public, precum am făcut cândva. Nu scriu pentru actualitate, ci pentru o vreme viitoare [...] Eu scriu pentru România eternă !* crez-manifest așezat de Ion H. Ciubotaru pe coperta a IV-a a monografiei. Și cele spuse de savant se vor concretiza grație neobositului său discipol. La plecarea pe tărâmul fără de umbre, Petre Caraman lăsa moștenire culturii românești o impresionantă zestre de manuscrise, 32 de studii, însumând peste 6.000 de pagini dactilografiate, nota Ion H. Ciubotaru. O bună parte dintre acestea le-a publicat el însuși, peste 2.000 pagini de tipar, cu temeinice studii introductive sau postfețe, note, indice și bibliografie; de o alta, s-au îngrijit Viorica Săvulescu, Silvia Ciubotaru, Iordan Datcu, Ioan Caproșu etc. contribuind astfel la realizarea unei efigii a savantului Petre Caraman mai durabilă decât bronzul !

În ultimii doi ani de trăire pământească, Profesorul Ion H. Ciubotaru a publicat într-o cadență uimitoare volumele: *Ouăle de Paști la Români Vechime, semnificații, implicații ritual-ceremoniale*, Ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Presa Bună, 2024, 522 p.; *Țesături și broderii decorative din Moldova. Studiu introductiv și corpus de texte*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2024 (în colaborare cu Silvia Ciubotaru) ; *Arta naivă din România Colecția autorilor*, Iași, Editura Presa Bună, 2025, 345 p. (în colaborare cu Silvia Ciubotaru); Ion H. Ciubotaru (coordonator), *Târgul olarilor Iași – 55*, Iași, Editura Presa Bună, 2025, 547 p. și *Scoarțe, Covoare, Drăgare. Patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei*, Iași, Editura Palatul Culturii, 2025, 521 p. (în colaborare cu Silvia Ciubotaru).

Decenii de-a rândul Ion H. Ciubotaru a coordonat Departamentul de Etnografie și Folclor de la Institutul de Filologie „A. Philippide” al Academiei Române, filiala Iași unde a fundamentat teoretic și metodologic, proiectul *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei* care astăzi teaurizează peste 300.000 de documente etnofolclorice; a inițiat și coordonat seria de publicații *Caietele Arhivei de Folclor* și colecția *Tipologii și corpusuri de texte (documente)* iar pentru monumentală trilogie *Catolicii din Moldova Universul culturii populare*, a primit premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române care, în februarie 2022, l-a ales, Membru de Onoare. Era o recunoaștere tardivă, dar cu asupra de măsură meritată pentru exemplara activitate și contribuție științifică. Dumnezeu să-L primească în împărăția Sa!

Ion I. Solcanu,

Iași, 10-12 Ianuarie 2026